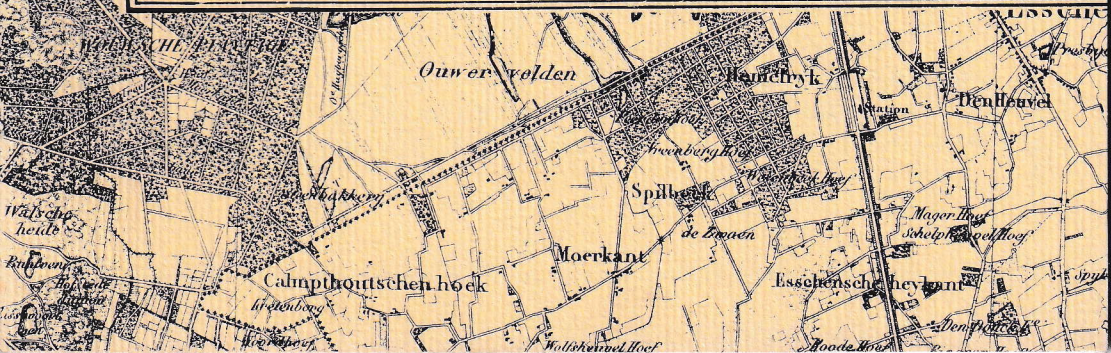

heemkunde kring
DE VIERSCHAER
WOUW

1 - 88

Koos Lammers: oorlogsheld

In de eerste aflevering van de Vierschaer in 1987 werd door Hennie Simons een zeer interessant verhaal gepubliceerd over een markante persoon in Moerstraten n.l. Koos Lammers. Dit verhaal behoeft een aanvulling. De rol van Koos Lammers tijdens de oorlogsjaren. Schrijver kan alleen vermelden over de periode waarin hij contacten had met Koos. Het verhaal begint in 1942.

April 1942. Het derde oorlogsjaar is nog maar enkele maanden oud. Duitsland is oppermachtig op het vaste land van Europa. In Noord-Afrika dringt Rommel met zijn Afrika Corps steeds verder op. De Duitse U-boten beheersen de Wereldzeeën. Japan boekt grote overwinningen. In de bezette gebieden nam de onderdrukking toe. De voortekenen van de "Endlössing" der Joden werd duidelijk zichtbaar. De Duitse propaganda draaide op volle toeren. De slogan "Duitsland wint op alle fronten" galmde door Europa. Zeer velen, ook in Nederland, twijfelden of de As-mogendheden ooit verslagen zouden worden.

De toestand in Nederland verslechterde met de dag. De pogingen van Seijs-Inquart het Nederlandse volk de ideologie van het Duizendjarige Rijk bij te brengen mislukten. De Duitse maatregelen werden steeds harder. Vele doodvonnissen waren reeds gevelde. Talrijken zaten gevangen. De arbeidsinzet was in volle gang en razia's waren een dagelijks gebeuren. Het verzet in Nederland was nog niet van grote omvang. Van gewapend verzet was nog geen sprake. Daarvoor was ons vlakke landje ook ongeschikt. De illegale pers draaide goed. De vervalsing van benodigde bescheiden nam grote vormen aan, overvallen op distributiebureaus vonden plaats en op bescheiden schaal werd voor onderduikers gezorgd. Pogingen tot Engelandvaart werden ondernomen met minder of meer succes.

Ook in Steenberg en was een groepje van 4 jonge mensen die naar Engeland wilden oversteken. De eerste poging was mislukt door ongeschiktheid van de boot. Opnieuw geprobeerd. Alles was optimaal voorbereid. Nu moest het slagen. Begin april zou de afvaart via het Volkerak, onder de Heen, plaatsvinden. Een man had zich, zeer tegen zijn zin, moeten terugtrekken. Hem was opgedragen het verzet in Limburg en Oost-Brabant te organiseren. Het was Sjef de Groot, na de bevrijding van het Zuiden Commandant Stoottroepen Regiment Brabant. Veel namen zal ik niet vermelden. Namen werden ook in de oorlog niet genoemd. Het is echter passend in dit verhaal enkele namen te noemen nl. Willie van de Kar, garagehouder in Steenberg en, en zijn broer Harrie, arts in Steenberg en. Hun financiële steun, en vooral hun plannings en raadgevingen, zijn van grote betekenis geweest voor het verzet. Niet alleen in Steenberg en doch ook ver daarbuiten. Beiden hadden ook de voorgenomen poging tot Engelandvaart financieel mogelijk gemaakt. Enkele dagen voor de afvaart kreeg schrijver van Willie van de Kar de opdracht naar Koos Lammers te gaan in het Laag. Kievietseieren halen! Optimale voorbereiding is reeds vermeld. Ter verduidelijking, deze eieren moesten mee naar Engeland voor H.M. de Koningin. Die heeft ze niet op tafel gekregen want ook deze poging werd een mislukking. Ik zou op het boerderijtje nog enkele mensen aantreffen doch hen niets van de reden van mijn komst vertellen. Er waren toen reeds onderduikers bij Koos Lammers. Dat was mijn eerste persoonlijke kennismaking met Koos. Ik had hem voor de oorlog meerdere malen gezien. Ik was toen slagersleerling bij Potters in Steenberg en en iedere vrijdag was Moerstraten en omgeving mijn bezorgroute. Zestien jaar oud. Een levensgrote transportfiets met rieten mand voorop waar je nauwelijks overheen kon kijken en geheel volgeladen. Ouderen weten nog wel hoe de Oudlandseweg, de Krabbe, de Bosdreef, de Hellegatsestraat enz. er toen bij lagen. Vooral in het najaar. Je moest toen wat doen voor twee gulden in de week en een soepot.

Terug naar Koos Lammers. Een profielschets van hem is eenvoudig. Een flinke knappe vijftiger met persoonlijkheid en aangeboren gezag. Dit is niet alleen mijn mening doch

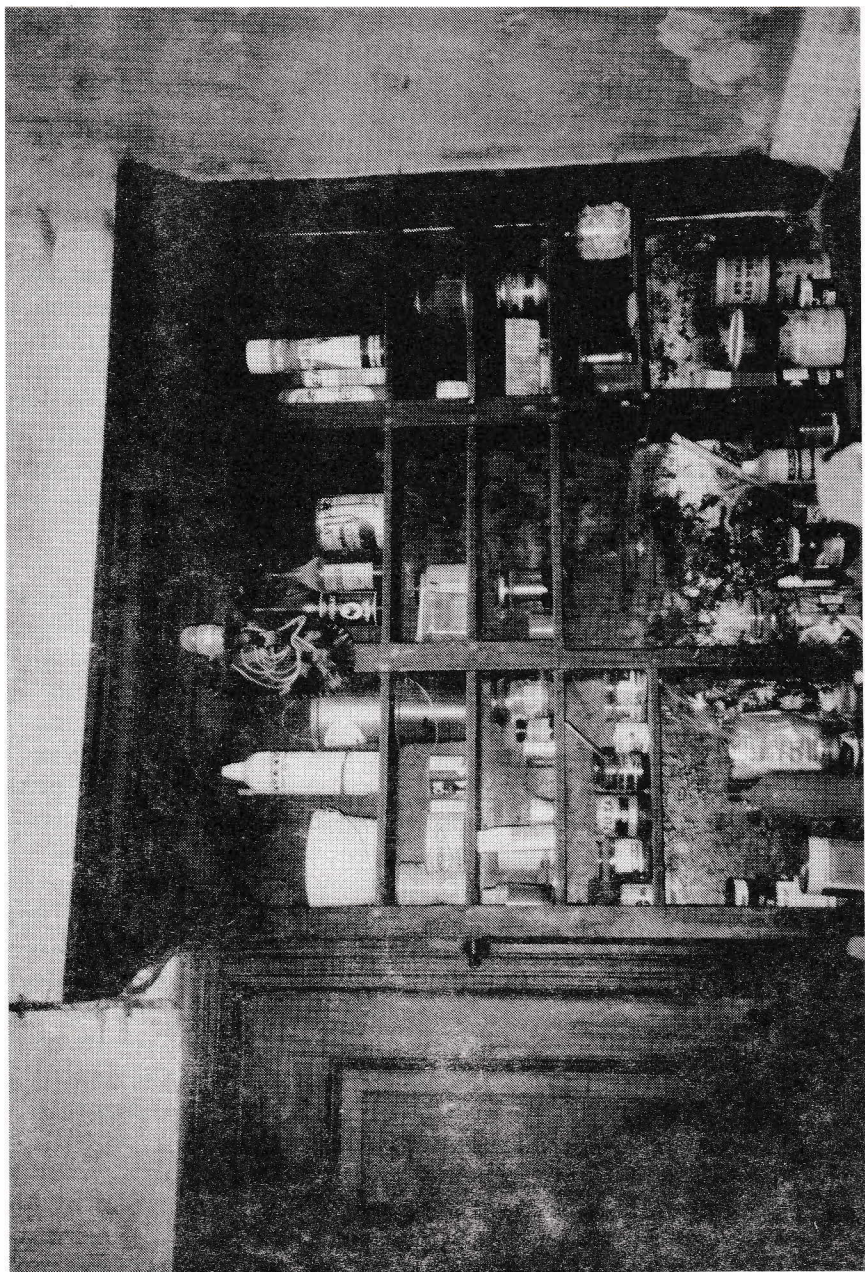

*Koos Lammers, de man aan wie dhr. van Mechelen posthuum
eer bewijst vanwege zijn verdiensten in de Tweede Wereld-
oorlog. (foto: collectie Thomas Lammers).*

ook van na de oorlog hooggeplaatste personen die bij Koos korte of langere tijd ondergedoken hadden gezeten. In 1944 hebben twee, bij verstek door de Duitsers ter dood veroordeelden, in het Laag onderdak gevonden. Persoonlijk heb ik via Willie en Dr. van de Kar een aantal onderduikers naar Lammers gebracht.

September 1944. Dolle Dinsdag. Wat een vreugde en wat een teleurstelling. Het had allemaal zo mooi geleken. Er zou nog veel leed en ellende komen. In ons land was inmiddels, op de dag vóór Dolle Dinsdag, de uitzonderingstoestand afgekondigd, hetgeen betekende dat de Duitse Politie, de S.S.en de Wehrmacht de leiding in handen namen. Ook werd het standrecht ingevoerd. Dat betekende dat bij ontdekking van ernstige vergrijpen, wapenbezit, het hulpverleners aan gezochte personen enz., onmiddellijke veroordeling, dus zonder tussenkomst van de rechter, volgde met daarop aansluitende executie ter plaatse.

Het verzet in Steenbergen, Wouw, Halsteren en alle verdere dorpen tot de grens stonden onder bevel van twee voormalige beroepsofficieren t.w. de kapiteins Dekker en Waringa in Bergen op Zoom. De groep Steenbergen onder leiding van Koos Veraart, kreeg opdracht voor wapens te zorgen. De leiding in Bergen op Zoom had een plan uitgewerkt waar een aantal wapens bij nodig was. Het plan zou later bekend worden gemaakt. De enige mogelijkheid om aan wapens te komen was ze te halen waar ze waren. Bij de Duitsers. Geen eenvoudige zaak. Na veel wikken en wegen kwam het plan naar voren een overval te doen op het landgoed "Dassenberg" gelegen langs de provinciale weg tussen Steenbergen en Lepelstraat. Er was daar een wapendepot ondergebracht. Het zou echter een verrassingsoverval moeten zijn om indien mogelijk geen slachtoffers te maken zodat bij het slagen en de daarop volgende onvermijdelijke ontdekking van de Duitsers dat hun bezitting van "Dassenberg" was verdwenen op desertie zou lijken. Er moest gegokt worden op het feit dat er een grote desorganisatie heerste onder de bezetters. De grote vrees was ook eventuele wraakactie van de Wehrmacht. Uit waarnemingen bleek dat het bestand 15 à 20 man bevatte. Maar waar blijft je met

Deze propvolle kast is het overblijfsel van de buffetkast. Na een grondige opknopbeurt zou deze kast onderdeel kunnen vormen van een hersteld herberginterieur (foto: collectie De Vierschaer).

4
een dergelijk aantal gevangenen. We waren het er spoedig over eens dat het plan alleen uitvoering kon vinden als we de medewerking hadden van, U raadt het al, Koos Lammers. Het was dus geen toeval zoals Thomas Lammers aan Hennie Simons vertelde dat er 'partizanen' plotseling met een groot aantal gevangenen in het Laag aankwamen. Koos Lammers was van alles geheel op de hoogte en zonder zijn medewerking zou de overval niet hebben kunnen plaatsvinden.

Reeds eerder is het standrecht vermeld. Het getuigde van grote moed van Koos Lammers dat hij instemde met het bij hun onderbrengen van nog te maken gevangenen. Hij drong er wel herhaaldelijk op aan geen slachtoffers te maken want dat kon hij zijn geweten niet verantwoorden ook al waren het Duitsers. De overval slaagde. Hoe zulks geschiedde is een verhaal apart. Dat hoeft hier niet te worden vermeld. Bij Koos werden ondergebracht 17 militairen, wapens, levensmiddelen, een motorfiets en rijwielen. Ook twee meisjes en een jongen die ten tijde van de overval op Dassenberg bij de Duitsers op bezoek waren. Die drie konden we niet laten gaan daar zij een aantal van de overvallers kenden. De overvalploeg bestond uit negen man.

Thomas Lammers vergist zich over de periode dat de gevangenen in het Laag verbleven. Dat was zes dagen. Het was te gevaarlijk de gevangenen daar te houden zo dicht bij de plaats van de overval. Zij zijn in kleine groepjes, gebonden en onder stro en hooi, met een open vrachtauto overgebracht naar een aardappelbewaarplaats van de Kinderen Stoop in de Heense polder. Nadat de gevangenen naar de Heen waren overgebracht zijn ook de wapens bij Koos weggehaald. De wapens zijn door een zoon van Koos en de broer van schrijver per bakfiets overgebracht naar een schuur in Steenberg die eigendom was van Willie van de Kar. De chef van Politie van Steenberg, van de Kastele, zou het vervoer begeleiden. Bij een eventuele controle zou hij het verhaal opdissen dat de bakfiets met wapens gevonden was en dat hij twee man had gevorderd om deze naar Steenberg te brengen. Van de Kastele is meegegaan naar Lammers maar

toen de wapens werden ingeladen kreeg hij de schrik zo te pakken dat hij spoorlags de benen nam. Beide vervoerders hebben hem ook niet meer gezien.

Enkele onderduikers bleven bij Koos achter. Het verhaal is echter nog niet uit. Eerder werd vermeld over een plan van de leiding in Bergen op Zoom waar de buit gemaakte wapens voor moesten dienen. Wat een onzinnig plan. Door de kaptains Dekker en Waringa was met de directeur van Malland van de suikerfabriek Dinteloord te Stampersgat een verdedigingsplan opgemaakt om te verhinderen dat de suikerfabriek door terugtrekkende Duitsers zou worden vernield.

Hoe konden die 'salon' verzetshelden denken dat een groepje verzetsmensen, slechts in het bezit van enkele machinegeweren, geweren, pistolen en handgranaten, een zwaar bewaarde en in vele gevechten geharde Duitse eenheid zouden kunnen beletten eventuele vernielingen uit te voeren.

We waren heus niet bang, vol enthousiasme, veelal door de jeugdige leeftijd. Maar niet gek! Het zou een bloedbad worden zonder enige kans van slagen. De opdracht werd dus afgewezen. Dit had tot gevolg dat het contact met de leiding in Bergen op Zoom werd verbroken.

De strijd tussen de Canadezen en de Duitsers woedde in West-Brabant in alle hevigheid. Bij Woensdrecht vonden zware gevechten plaats die een doorbraak van de Canadezen ophiielden. De Duitsers vernielden kerktorens o.a. in Wouw en Steenberghe. Een grote ramp dreigde. Militairen van de Hermann Goringdivisie, de legergroep die het nauwst betrokken was bij de gevechten in West-Brabant, hadden de afwateringssluizen en de schutsluis aan het Beneden Sas, ten westen van de Heen, van springladingen voorzien om bij de opmars der Canadezen het water uit het Volkerak in de Roosendaalse en Steenbergse Vliet te doen stromen en zo grote gebieden onder water te zetten. Het is duidelijk wat dit voor West-Brabant zou betekenen. Bij normaal hoog water in het Volkerak was er al een verschil van 4 à 5 meter met de Vliet. Tijdens najaarsstormen kwam het water nog hoger. Wat de gevolgen geweest zouden zijn als de Duitsers de vernielingen hadden kunnen uitvoeren kon men slechts raden. Niet alleen de ondergelopen gebieden zouden enorme

schade hebben geleden, ook verzilting van watergangen die met de Vliet in verbinding stonden zou veel schade hebben aangericht. Door een list is deze ramp voorkomen. Hoe? Dat is wederom een ander verhaal. Men zal zich afvragen, wat heeft bovenstaande met Koos Lammers te maken. Door de bereidheid van Koos waardoor de overval op Dassenberg kon gebeuren was er nu de mogelijkheid een gewapende verzetsgroep onder te brengen bij de fruitteler Piet van Nieuwenhuizen vlak bij het Beneden-Sas die zou ingrijpen als de aanwezige Duitsers, 21 man, de sluizen zouden willen vernielen. Dat de wapens, door het optreden van een der verzetsmensen, niet zijn gebruikt doet niet ter zake. Doch de wapens van Dassenberg maakten het mogelijk om te trachten het 'Sas' te redden.

De oorlog was voor ons in het Zuiden voorbij. Veel leed en ellende. Doch ook grote vreugde. Koos Lammers is niet gespaard gebleven. Zulks is door Hennie Simons beschreven. De stoom was van de ketel. Ook voor Koos Lammers. Wat hier is omschreven is weinig mensen bekend. Koos zelf vertelde er nooit iets over. Zelfs zijn kinderen wisten niet veel. Het was immers voorbij. Koos Lammers was een hele grote. Misschien wel de grootste van ons allen. Hij zag immers de mogelijke gevolgen van zijn daden die wij als jonge bravourschoppers over het hoofd zagen. Wat Koos tot zijn daden heeft bewogen is niet te zeggen. Ik geloof niet dat "voor God, Koningin en Vaderland" zijn drijfveer was. Het was mijns inziens alleen voor "God" dat voor hem telde. Onrecht was voor hem als gelovig man een kwelling. Toen ik het verhaal van Hennie Simons had gelezen, beseftte ik dat wij, die met hem hadden samengewerkt, een onvergeeflijke fout hadden gemaakt Koos niet te hebben voorgedragen voor postume verlening van het Verzets-Herdenkings-Kruis. Hij had het vele malen verdiend.

Het is echter nog niet te laat iets voor Koos Lammers te doen. Laten we met allen een bijdrage doen om de unieke wandschildering in het huis waarin Koos jarenlang heeft gewoond voor het nageslacht te kunnen behouden. Dit zou een hulde zijn aan de man voor wiens gelijke men in Nederland slechts de vingers van een hand nodig zou hebben.

Dat dit geen loze stelling is, komt, zij het niet juist weergegeven, voor in deel 10A van Het Koninkrijk der Nederlanden in de tweede Wereldoorlog van Dr.L.de Jong.

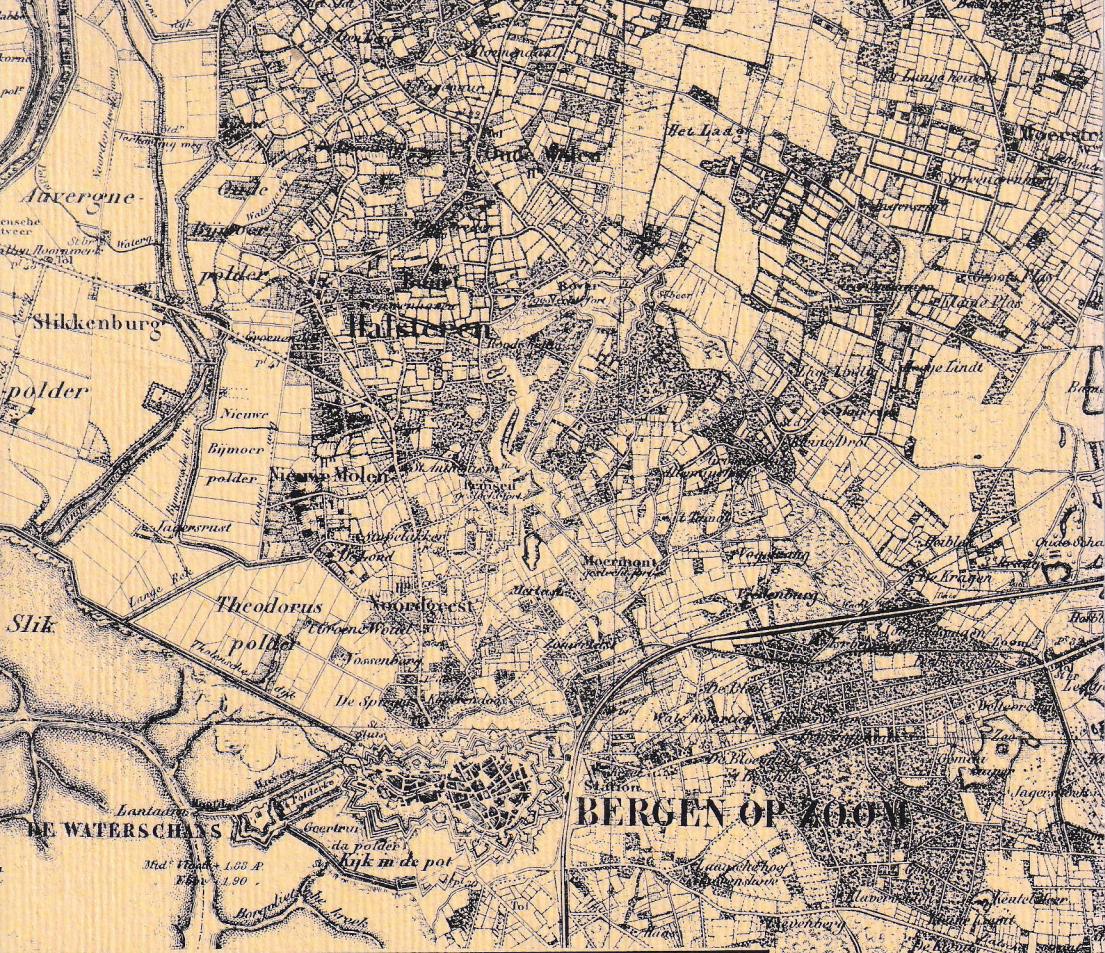
De Jong schrijft op blz.95 het volgende:

Sabotagemiddelen ontbraken en hier en daar waren wel wat wapens bijeen gebracht maar dat waren er maar weinige: de O.D.groep op Tholen bij voorbeeld die eind augustus van de gewestelijke O.D.commandant opdracht gekregen had "een wapenarsenaal aan te leggen kreeg de beschikking over acht handvuurwapens met inbegrip van een ganzenroer uit het jaar 1650, voor de twee bruikbare revolvers waren welgeteld 14 patronen beschikbaar.

Nu de juiste toedracht. Reeds eerder is vermeld dat de gevangenen van Dassenberg waren overgebracht naar de Heense polder. Enige tijd later zijn deze met nog een aantal anderen overgebracht naar een boerderij op St.Philipsland die in het ondergelopen gebied was gelegen. Toen Tholen was bevrijd zijn zij alle met de verzetsmensen die met hun bewaking waren belast in de nacht met boten overgebracht naar het eiland Tholen. Het waren dus verzetsmensen uit Steenberg en met een gedeelte van de wapens van Dassenberg die dankzij Koos Lammers waren buitgemaakt. Wie voor de verdraaiing in het schrijven van de Jong verantwoordelijk is, is niet bekend.

Moerstraten, nov. 1987

J.van Mechelen.

Deze uitgave werd mede mogelijk door financiële steun van de Rabobank „Wouw ~ Kruisland”

